

Skatteväxling och arbetsmarknad*

Skatteväxlingar kan generera dubbelvinster, dvs välfärdsvinster som uppstår på olika håll i ekonomin. Men det är inte alltid möjligt att avgöra om ytterligare skatteväxlingar i Sverige ger dubbelvinster. Skatteväxlingar kan också påverka sysselsättningen på olika sätt. Det är oklart huruvida den aggregerade sysselsättningen ökar eller minskar som en följd av en enhetlig skatteväxling. Däremot finns det förhoppningar att skatteväxlingar kan ha betydelse på mindre områden inom tjänstesektorn.

Miljöskatter syftar framför allt till att minska snedvridningar i resursanvändningen till följd av externaliteter. Skatteintäkterna bidrar dessutom till att finansiera den offentliga sektorn. Eftersom de flesta skatter har icke önskvärda effekter på resursanvändningen, har idén att använda skatteinkomster från miljöbeskattningen till att minska snedvridande skatter på arbetsmarknaden fått ett viss genomslag. Den grundläggande intuitionen här är att resursanvändningen förbättras både vad gäller miljön och på arbetsmarknaden. En gratis lunch alltså.¹ Förespråkare för dylika experiment hävdar att en skatteväxling förutom de positiva miljöeffekterna kan ha viktiga effekter på arbetsmarknaden – tex i form av ökad sysselsättning. Skatteväxlingsidén i sin enkla form kan också vara politiskt möjlig att genomföra, eftersom den till synes förenar viktiga in-

tressen som för närvarande har politisk majoritet.

I denna uppsats avser jag att diskutera några argument kring skatteväxlingar med fokus på arbetsmarknaden. Presentationen inriktas mot två delproblem. För det första: Vilka vinster kan samhället tillgodogöra sig och under vilka förhållanden är idéerna om skatteväxlingars välfärdshöjande potential relevanta? För det andra: Hur viktig är en skatteväxling när det gäller att lösa sysselsättningsproblemet? Båda frågeställningarna diskuteras med utgångspunkt från enkla skolboksmodeller i syfte att lyfta fram de mest centrala argumenten. De teoretiska resonemangen är emellertid inte tillräckliga för att göra bedömningar av skatteväxlingars konsekvenser. Därför är en viktig del av presentationen att diskutera empiriska resultat som finns tillgängliga och som kan belysa en skatteväxlings konsekvenser för välfärd och arbetsmarknad.

Fil dr MAGNUS WIKSTRÖM är forskarassistent i nationalekonomi vid Umeå universitetet. Han bedriver forskning inom områdena offentlig ekonomi och arbetsmarknadsekonomi.

* Jag vill tacka Runar Brännlund och Thomas Aronsson för värdefulla diskussioner kring uppsatsämnet.

¹ Denna sk partiella jämviktstolkning har i den ekonomiska litteraturen framförts av bl a Oates [1991].

Artikeln är disponerad på följande sätt: I följande avsnitt diskuteras skatteväxlingars effekter på miljöfarlig konsumtion, fritidskonsumtion (arbetsutbud) och välfärd med utgångspunkt från en enkel allmän jämviktsmodell. Det är svårt eller omöjligt att uttala sig om en skatteväxlings effekter utan kunskap om de underliggande struktursambanden i ekonomin. Därför belyses några av de centrala argumenten med tillgänglig empirisk information. Därefter studeras hur skatteväxlingar påverkar sysselsättningen med utgångspunkt från en stiliserad partiell jämviktsmodell. Syftet är att dekomponera sysselsättningseffekten i olika delar och kvantifiera dessa med hjälp av tillgänglig empirisk forskning. Den slutsats jag vill dra är att breda enhetliga skatteväxlingar inte kan ge upphov till några större effekter på sysselsättningen. Däremot kan det vara bra att genomföra skatteväxlingar där skatter sänks inom snävt definierade områden, tex delar av tjänstesektorn.

Välfärdseffekter av en skatteväxling

En skatteväxling kan definieras som en övergång (helt eller delvis) av beskattning från en skattebas till en annan, tex från beskattning av arbetsinkomster till energibeskattnig. Denna förändring skall också vara budgetneutral, dvs den nya beskattningen skall generera lika stora intäkter som den gamla (så att den offentliga sektorns storlek förblir opåverkad). Hur påverkar sådana förändringar välfärden i samhället? Låt oss anta att en skatteväxling genomförs. Skatten på inkomster reduceras och i stället läggs en större skatt på en "smutsig" vara, dvs en vara som genererar en negativ extern effekt i form av påverkan på miljön. Antag vidare att ökad (eller minskad) beskattning får fullt genomslag på priserna.² Under sådana förhållanden antaganden kan förändringen i samhällets välfärd delas upp i några olika beståndsdelar med utgångspunkt från

marknaden för den smutsiga varan och arbetsmarknaden.

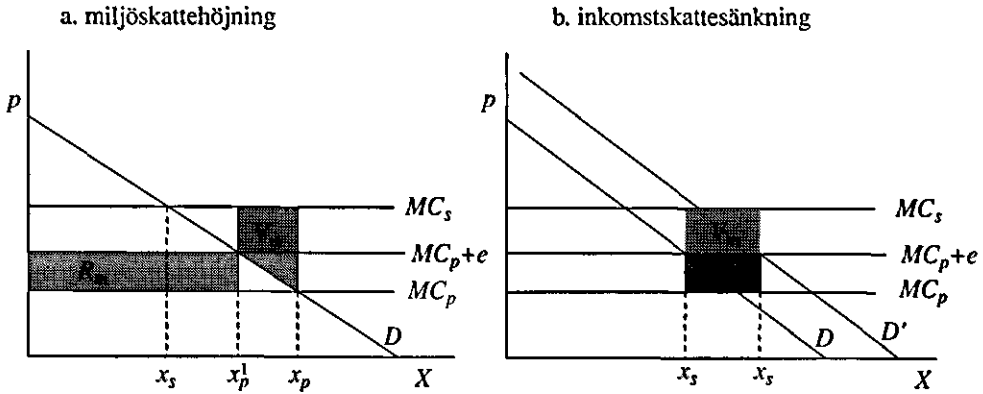
Miljökonsekvenser

Den viktiga intäktsposten av en miljöskattereform är naturligtvis den minskning av miljöförstörelsen som åstadkommes genom höjda skatter på den smutsiga varan. En högre skatt på den smutsiga varan leder hushållen till att skifta konsumtionsmönstret från denna till andra konsumtionsvaror. Samtidigt innebär den ökade skattebelastningen en välfärdskostnad för samhället. Nettoeffekten är den sociala välfärdsvinst som följer av en ökad miljöbeskattning. Detta är *den partiella jämviktseffekten av miljöbeskattning*. Resonemanget illustreras i *Figur 1a*.

I utgångsläget är den smutsiga varan (x) obeskattad, vilket ger upphov till konsumtion x_p där företagens marginalkostnad för att producera den smutsiga varan (MC_p) är lika med efterfrågan (D). Samhällets kostnad för denna produktion är lika med MC_s och skillnaden mellan samhällets och företagets produktionskostnad är lika med storleken på den marginella externa effekten. Antag att en skatt lika med e läggs på företagen. Detta höjer företagets marginalkostnad och leder till att produktionsvolymen minskar till x_p^1 . Den (partiella) samhällseliga vinsten från den högre miljöbeskattningen är lika med ytan V_m . Samtidigt genererar miljöskatten en skatteintäkt av storleken R_m . Om detta vore den enda marknaden som påverkades av en miljöskatt, skulle det vara optimalt att sätta skatten lika med den (marginella) externa effektens storlek så att konsumtionen minskar till x_s i syfte att fullständigt elimi-

² Detta kan motiveras med att skatteväxlingen ses som ett "marginellt projekt". Vi kan tänka oss att en faktisk reform består av många marginella projekt, så den relevanta jämförelsen kommer också att innefatta prisrörelser. Jag diskuterar skatteeffekter på loner i ett senare avsnitt.

Figur 1 Skatters effekter på en smutsig vara

nera allokeringsförlusten – den sk *pigou-skatten*.

Skatteväxlingen innebär också att inkomstskatten sänks. Lägre inkomstskatter innebär att avkastningen på marknadsarbete ökar eller att fritid blir relativt sett dyrare i relation till andra varor. Detta leder hushållen till att skifta konsumtionsmönster från fritid mot andra konsumtionsvaror. Om fritid och smutsig varukonsumtion är substitutvaror, leder en lägre inkomstskatt till en högre konsumtion av den smutsiga varan. I *Figur 1b* illustreras hur en lägre inkomstskatt påverkar konsumtionen av den smutsiga varan i ett sådant fall. Lägre inkomstbeskattning skiftar efterfrågan på den smutsiga varan från D till D' och konsumtionen stiger. I detta fall genereras ytterligare en skatteintäkt av miljöbeskattning (R_m). Samtidigt innebär den ökade konsumtionen i exemplet att välfärden försämras eftersom den samhällsliga värderingen av miljövaran är mindre än samhällets kostnad (V_m). När en skatteväxling genomförs är det viktigt att också ta hänsyn till hur stor förändring i de arbetsmarknadsrelaterade skatterna (inkomstskatten i detta exempel) som kan åstadkommas när miljöskatten höjs, *skatteväxlingseffekten*. Om endast mindre justeringar i inkomstskatten kan åstadkommas med intäkter som genereras från miljöbeskattningen är

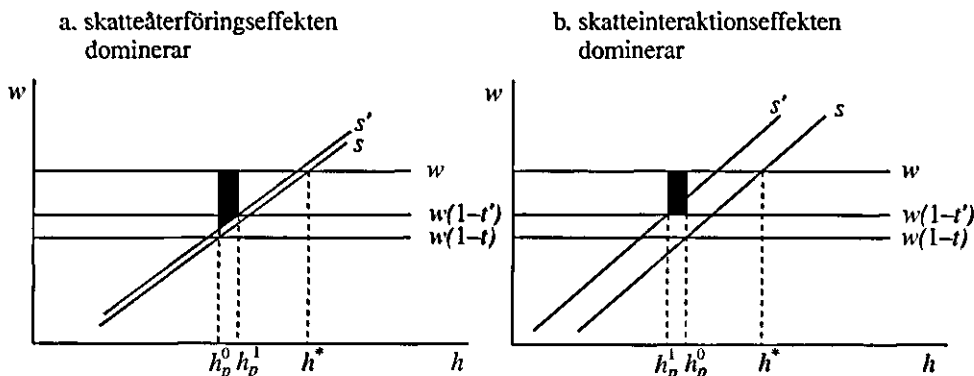
effekten av inkomstskatten på smutsig varukonsumtion liten.³

Konsekvenser för arbetsutbudet

Låt oss förutsätta att det finns positiva miljövinster av en skatteväxling. Vilka blir konsekvenserna för arbetsutbudet i den stiliserade ekonomin? Även här uppstår två huvudsakliga effekter. Lägre inkomstskatter påverkar för det första arbetsutbudet. I skatteväxlingslitteraturen har denna effekt getts namnet *skatteåterföringseffekten*. Under rimliga omständigheter innebär en lägre skatt på arbete ett ökat arbetsutbud, vilket ökar skattebasens storlek. Skatteåterföringseffektens storlek beror också på den skatteväxlingseffekten och därför i princip av hur stora de olika skattebaserna är i förhållande till varandra i utgångsläget. Under alla förhållanden förväntas skatteåterföringseffekten bidra positivt till välfärden i samhället. Endast om

³ I den internationella skatteväxlingslitteraturen har effekter av inkomstskatteförändringen på smutsig varukonsumtion tilldragit sig litet intresse. I stället har man utgått från att en skatteväxling sammantaget förbättrar resursanvändningen av smutsiga varor (se tex Bovenberg & de Mooij [1994] och Goulder [1994]), vilket inte nödvändigtvis måste vara fallet.

Figur 2 Skatteväxling och arbetskraftsallokering

arbetsutbudet minskar till följd av sänkta skatter minskas välfärden.

Ändrad miljöbeskattning kommer också att ha effekter på arbetsutbudet via allmänjämviktsöverbäganden. Om det i utgångsläget redan finns andra störande skatter i ekonomin (t ex inkomstskatt), kommer införandet av en miljöskatt att få effekter på de andra skattebaserna. Avgörande här är förstas hur arbetsutbudet, eller dess spegelbild, fritidskonsumtionen, reagerar på ändringar i miljöbeskattningen. Om fritid och smutsig varukonsumtion är substitut leder en högre skatt på smutsig varukonsumtion till ett lägre arbetsutbud (högre fritidskonsumtion). Denna skatteinverkanseffekt förväntas därför minska arbetsviljan vilket i sin tur minskar inkomstskattebasen. Skatteinverkanseffekten ger under rimliga omständigheter ett negativt bidrag till välfärden. Den sammanlagda effekten på inkomstskattebasen är emellertid beroende av de två deeffekternas storlek. I Figur 2 illustreras nettoeffekten av en skatteväxling på arbetsmarknaden.

Skatteinverkanseffekten minskar arbetsutbudet (S till S') och skatteåterföringseffekten innebär att nettolönen stiger (från $w(1-t)$ till $w(1-t')$). De skuggade ytorna i figuren utgör exempel på hur välfärdsvinster respektive förluster kan beräknas på arbetsmarknaden. Nettoeffek-

ten, både vad gäller välfärd och arbetsutbud, är obestämmd i denna stiliserade modell och det är därför en rent empirisk frågeställning vilken av de två effekterna som dominerar.

Dubbelvinster – empiriska resultat

En skatteväxling har, som framgår av föregående avsnitt, effekter både vad avser miljöpåverkan och när det gäller hushållens arbetsutbud. Detta kan resultera i *dubbelvinster*, d v s när skatteväxlingar verkar välfärdshöjande både vad avser miljön och arbetsmarknaden.⁴ I de fall skatteåterföringseffekten är positiv säger vi att det föreligger en *svag dubbelvinst*. En svag dubbelvinst bortser således från de allmänjämviktsöverbäganden jag tidigare diskuterat. Huruvida en svag dubbelvinst föreligger eller ej beror på hur arbetsutbudet reagerar på ändrad beskattning.

Skatters effekter på arbetsutbudet har tilldragit sig ett stort intresse i svensk empirisk arbetsmarknadsforskning. I en internationell jämförelse finns det därför mycket gott om information om hur arbetsutbudet reagerar på inkomstskatteförändringar. Resultat från ett dussin studier

⁴Goulder [1994] introducerar och diskuterar olika dubbelvinstbegrepp.

om arbetsutbudets löne- och inkomstkänslighet finns sammanfattade i en meta-analys (Wikström [1996]). De studier som inkluderats är samtliga av typen tvärsnittsstudier där individers eller olika hushållsmedlemmars löne- och inkomstkänslighet har estimerats med olika regressionstekniker. Resultaten i dessa studier är ganska talande. I genomsnitt ökar mäns arbetsutbud med ungefär 0,1 procent då (den marginala) lönen ökar med en procent. Spridningen mellan studierna är måttlig. Det förefaller som om de flesta studierna ger ungefär samma resultat. Männen arbetsutbud reagerar endast litet på ändringar i löner och därmed också på ändringar i marginalbeskattningen. För kvinnor är situationen något annorlunda. Om kvinnans lön ökar med en procent stiger arbetsutbudet med ungefär 0,3 procent i genomsnitt. Spridningen mellan studierna är större och därmed också osäkerheten om effekterna av skatteförändringar. Skatter förefaller således inte påverka arbetsutbudet i någon större utsträckning. Denna komponents bidrag till skatteåterföringseffekten skulle därför vara högst måttlig.

Ändringar i marginalbeskattningen har sannolikt också ytterligare effekter på inkomstskattebasen jämfört med vad den traditionella arbetsutbudsanalysen ger vid handen. Man kan hävda att mått på arbetsutbudets reagens på ändringar i marginalbeskattningen är ett "lågt" estimat av effekten på inkomstskattebasen. En hög marginalbeskattning kan ge upphov till förändrad intensitet både när det gäller rapportering av arbetsinkomster och när det gäller arbetsansträngningen. Det finns därför ett intresse av att på ett mer direkt sätt studera hur känsliga individers skattebaser (beskattningsbara inkomster) är för ändringar i inkomstbeskattningen. Studier av skattebaseffekter av inkomstskatter är få. De som finns är gjorda med amerikanska data (se tex Feldstein [1995] och Lindsay [1987]) och de kvantitativa resultaten är därför svåra att översätta direkt till svenska förhållanden. Det är emellertid in-

tressant att notera att den skattebaskänslighet som erhållits i allmänhet är högre än de löneelasticiteter som finns rapporterade i arbetsutbudslitteraturen. Skillnaden är speciellt stor för höginkomsttagargrupper (Feldstein [1995]), vilket tyder på att olika typer av skatteundandragande och anpassningar i arbetsintensitet är mer vanligt förekommande i dessa än i andra grupper.

Även om skattebaselasticiteten skulle vara hög, vilar argument för en stor skatteåterföringseffekt på hur stor själva skatteväxlingseffekten är. Miljöskatter utgör för närvarande endast en liten andel av de totala skatteintäkterna. Grovt räknat utgör miljöskatteinkomster ungefär 3 procent av BNP. Om de totala skatteinkomsterna utgör ungefär hälften av BNP, är endast cirka 5 procent av de totala skatteinkomsterna inkomster från miljöbeskattning. Detta avspeglar naturligtvis skattesatsernas storlek, men det reflekterar också de olika skattebasernas storlek. Skattebaser för miljöskatter är små i förhållande till andra potentiella intäktskällor och skatteväxlingseffekten torde därför vara blygsam.⁵ Det är alltså osannolikt att man kan åstadkomma stora förändringar i skattesatser på arbetsmarknadsrelaterade skatter vid en given förändring av miljöskattesatser. Låt mig därför förutsätta att potentialen för en stor skatteväxlingseffekt inte föreligger.

En fråga som torde tilldra sig ett stort intresse är om skatteåterföringseffekten dominerar skatteinteraktionseffekten eller ej (se *Figur 2*). Om skatteåterföringseffekten dominerar talar man om en *dubbelvinst* i vanlig bemärkelse. Hur stora är dessa två effekter i förhållande till varandra? Det är svårt att med begränsad kunskap om de underliggande struktursambanden i eko-

⁵ En annan viktig fråga gäller skattebasernas stabilitet över tiden. Arbetsmarknadsrelaterade skatter förefaller ha stabila skattebaser. Miljöskattebaser är förhoppningsvis inte lika stabila. Syftet med miljöskatter är just att reducera användningen av miljöfarliga varor och därmed också de associerade skattebaserna.

nomin säga något om dem. Ansatser som använts för att försöka uppskatta storleken på dem är dels med utnyttjande av sk beräkningsbara allmän jämviktsmodeller (Bovenberg & Goulder [1994]), och dels med hjälp av starkt förenklade analytiska modeller (Parry [1995]). Utan att överdriva är det nog rättvist att betrakta skatteinteraktionseffekten som en icke-negligierbar företeelse. Båda ovan nämnda studier beräknar optimala skattesatser på miljöpåverkande varor som är lägre än pigouskatten, dvs den optimala skatt som skulle läggas om marknaden för den smutsiga varan betraktades i isolation. Detta är viktig information såtillvida att exemplen visar på svårigheten i att beskatta bort hela den partiella välfärdsförlust som följer av smutsig varukonsumtion. Möjligheterna att åstadkomma stora välfärdsförbättringar genom omfattande skatteväxlingar är begränsade. Problemet här är naturligtvis att det inte finns kunskap om hur nära eller hur långt ifrån de pigouvianska skatterna vi befinner oss i dag. Framför allt är det svårt att uppskatta de negativa externaliteternas storlekar.

Sysselsättning och skatteväxling

I standardmodeller av arbetsmarknaden förutsätts sysselsättningen vara bestämd av företags efterfrågan på arbetskraft till den gällande lönen. När jag tidigare diskuterat effekter av skatteväxlingar har detta skett under implicita antaganden om en fullständigt elastisk efterfrågan på arbetskraft (en given produktlön) och att marknaden klarar till den givna lönen. Det finns de som ser stora möjligheter för en skatteväxling att kunna reducera arbetslösheten. För att detta skall kunna inträffa måste företag efterfråga mer arbetskraft som en följd av en skatteväxling. Vilka förutsättningar krävs för att en kraftig förändring i arbetskraftsefterfrågan skall åstadkommas? Låt mig diskutera problemet med utgångspunkt från en stiliserad partiell jämviktsmodell av

en industrisektor. Företagen förutsätts använda två produktionsfaktorer, arbete och en insatsvara som genererar en bieffekt på miljön. För att minska den negativa miljöpåverkan överväger staten att införa en skatt på den produktionsfaktor som orsakar miljöförsämringen. Samtidigt kan skatteintäkterna användas för att reducera en löneskatt (arbetsgivaravgift).

Sysselsättningseffekter

Hur påverkas efterfrågan på arbetskraft under dessa förutsättningar? På samma sätt som i de föregående avsnitten kan vi dela upp skatteväxlingens effekter i olika delar. De uttryck som erhålls liknar i mångt och mycket de skattebaseffekter jag tidigare diskuterat. Minskad skatt på arbetskraftsanvändningen kan ha direkt betydelse för sysselsättningen via *löneförändringar*. I modeller under ofullständig konkurrens på arbetsmarknaden beror löneutfallet i princip på arbetsmarknadsparternas preferenser för inkomst och sysselsättning samt deras förhandlingsstyrka i löneförhandlingarna. Låt mig presentera de huvudsakliga argumenten utifrån den enkla monopol-fackföreningsmodellen. Fackföreningen bestämmer ensidigt lönen men iakttar att en högre lön minskar sysselsättningen. Antag att löneskatten sänks. Detta påverkar lönen på två olika sätt. Substitutionseffekten verkar mot en lägre sysselsättning och en högre lön därför att alternativkostnaden för en löneförhöjning (sysselsättningsminskningen) minskat. Sänkningen av löneskatten innebär emellertid också att fackföreningen kan öka både lön och sysselsättning på grund av en högre efterfrågan allmänt sett (inkomsteffekten). Detta tenderar under normala omständigheter att höja sysselsättningen.

Det är inte möjligt att på ett stringent sätt visa hur, dvs i vilken kvalitativ riktning, sysselsättningen påverkas av beskattning, eftersom inkomst- och substitutionseffekt går i olika riktning i normalfallet. Några olika exempel kan illustrera

tänkbara möjligheter. Populära specifikationer av fackföreningars målfunktion genererar resultatet att proportionella skatter inte har någon betydelse för sysselsättningen (inkomst- och substitutionseffekt är lika stora i absolut värde). I ett sådant fall övervältras skattebördan fullständigt bakåt på löntagarna. Det går också att konstruera fall där skattebördan fullständigt övervältras framåt på företagen,⁶ eller att de delar på skattebördan, i vilka fall sysselsättningen stiger som en följd av skattesänkningen. Slutligen, om en skattesänkning bidrar till att minska sysselsättningen, är det liktydigt med att mer än hela skattelättnaden kommer (de sysselsatta) arbetstagarna tillgodo. Det är således inte möjligt att på teoretisk väg bestämma sysselsättningseffekterna av en skattesänkning. Detta är en viktig empirisk frågeställning.

Skatteövervältringseffekter är således centrala för förståelsen av hur löner och sysselsättning påverkas av beskattning. I Sverige finns det flera studier av skatteövervältring genomförda genom estimate-ring av löneekvationer. Ett genomgående tema för resultaten är att skattebördan förefaller fördelas något så när jämnt mellan arbetsgivare och arbetstagare. Detta innebär att en lägre skatt har en positiv effekt på sysselsättningen. De data som utnyttjas för dessa ändamål är historiska aggregerade tidsserier, ofta över hela eller delar av industrin. Antalet datapunkter är i allmänhet ganska få, och frågan uppstår därför om de representerar långsiktiga samband eller mer kortsiktiga anpassningsrörelser. Vid ett försök att separera ut långsiktiga och kortsiktiga effekter fann Holmlund [1990] att beskattning inte påverkade lönenivån inom industrin på lång sikt, utan att det i stället endast fanns en kortsiktig effekt. Andra studier visar också på viktiga långlivade dynamiska anpassningsprocesser vilka kan vara svåra att skilja från långsiktiga samband (OECD [1990]). Frågan om skatters kvantitativa effekter på lönenivån måste därför fortfarande anses

vara obesvarad.⁷ Det förefaller emellertid klart att skattesänkningar åtminstone inte minskar sysselsättningen.

Den kvantitativa löneeffekten beror också på andra faktorer. En andra komponent är *arbetskraftsefterfrågans lönekänslighet*. Det finns flera empiriska studier som, med utgångspunkt från svenska data, försöker uppskatta hur efterfrågan på arbete beror av företagens reala produktlöner. Tillämpningarna är oftast gjorda på sektorsnivå, vanligen inom hela eller delar av industrin. Resultaten är tämligen entydiga.⁸ Lönekänsligheten är måttlig. Vanligen erhålls resultat i linje med att en procents ökning av den reala produktlönen minskar efterfrågan på arbetskraft med en halv procent eller mindre. Ju mindre lönekänslighet desto mindre effekt får en skatteväxling på sysselsättningen och ju mindre blir välfärdsförlusterna av beskattning. Liten känslighet innebär att högre skatter inte kommer att erodera skattebasen särskilt mycket. Å andra sidan finns det heller ingen stor potential för skattebasen att öka när beskattningen mildras.

Slutligen beror den samlade löneeffekten på den tidigare beskrivna *skatteväxlingseffekten*. Även här är det förstås intressant att ta reda på hur stor sänkning av löneskatten som kan åstadkommas vid en given höjning av miljöskatten. Argumenten kring skatteväxlingseffektens kvantitativa egenskaper är desamma som de som framförts tidigare och jag skall därför inte ytterligare kommentera dem. Således, om

⁶ Ett sådant fall är exempelvis om lönen sätts så lågt att den hamnar i paritet med existensminimum så att ytterligare lönesänkningar eliminerar arbetskraftsdeltagandet.

⁷ Det finns också några studier som direkt försöker relatera beskattning till sysselsättning och arbetslöshet. Resultaten är blandade, men andelen studier som ej finner några effekter överväger. Se Wikström [1996] för referenser.

⁸ För en sammanfattning av empiriska resultat, se Wikström [1996].

mildrade skatter har en positiv effekt på sysselsättningen är effekten sannolikt liten på grund av låg lönekänslighet och liten skatteväxlingseffekt.

Korspriset innebär att miljöskatter påverkar arbetskraftsefterfrågan i de beskattade industrierna. En högre skatt på en smutsig insatsvara leder vanligen till en prishöjning för företagen som använder resursen. Detta har i sin tur betydelse för sysselsättningen av två orsaker. För det första kommer ett högre pris på den beskattade insatsvaran att leda företag till att ändra produktionssammansättning mot andra renare produktionsfaktorer. Företag väljer därför en faktorsammansättning med större användning av arbetskraft (substitutionseffekten). Å andra sidan innebär en högre beskattning att produktionen fördyras vid givna faktorinsatser vilket leder till en reduktion i produktionsvolym (skaleffekten) och minskad användning av samtliga produktionsfaktorer. Det är en empirisk frågeställning vilken av de två som dominerar. Det förefaller emellertid rimligt att möjligheterna att substituera arbete mot andra rörliga produktionsfaktorer, exempelvis energianvändning, är begränsade. Detta talar för att skaleffekten dominerar och sysselsättningen förväntas därmed minska som en följd av miljöskatteförändringen. Den totala effekten på sysselsättningen inom sektorn av en skatteväxling av det slag som diskuterats här är obestämmd. Det finns skäl att tro att de positiva sysselsättningseffekterna på grund av den samlade löneeffekten (om de överhuvudtaget finns) är små, och att korspriseteffekterna är negativa. När det gäller korspriseteffekternas storlek finns mycket lite empirisk information tillgänglig.

Arbetskraftsomfördelning och tjänsteefterfrågan

Inom vissa sektorer produceras de renare varor som ej utsätts för ökad miljöbeskattning när en skatteväxling genomförs. Detta gäller framför allt den privata tjäns-

tesektorn och den offentliga sektorn. De tjänster som produceras inom dessa sektorer har ett litet miljöfarligt innehåll. En miljöskattereform har som syfte att påverka konsumtions- och produktionsmönster bort från miljöfarlig resursanvändning. Om vi kan dela in ekonomin i rena och smutsiga varor, följer det att produktion och konsumtion av renare varor ökar på bekostnad av smutsiga varor. Därför är en rimlig förmodan att sysselsättning kommer att omfördelas från "smutsiga" sektorer till "renare" sektorer. En reaktion på en miljöskattereform av en någorlunda storlek är därför att tjänsteefterfrågan kommer att öka. Huruvida den totala sysselsättningen ökar eller minskar är på förhand obestämt.

Ett argument som talar för en sysselsättningsökning är att vissa tjänster förefaller ha tämligen hög priselasticitet⁹ och stort arbetsinnehåll, vilket antyder att arbetskraftsefterfrågan också är lönekänslig. En given (enhetlig) minskning av löneskatterna kommer därför att ge upphov till större löneeffekter där arbetskraftsefterfrågan är lönekänslig. Samtidigt är det välkänt att skatter i löne- eller priskänslig verksamhet bör vara lägre än i annan verksamhet. Detta talar för lägre skatt på tjänster allmänt sett. Eftersom skatteväxlingseffekten förefaller vara liten, kan enhetliga reformer inte ge stora sysselsättningsvinster. Ett intressant alternativ är i stället att genomföra riktade förändringar mot vissa grupper av tjänster, tex omsorg av unga och gamla.

Avslutande synpunkter

En viktig slutsats är att det föreligger en svag dubbelvinst. Evidensen från arbetsmarknadsforskningen och särskilt arbetsutbudsforskningen tyder på detta. Där emot är det troligt att den svaga dubbelvinsten är liten. Skatteväxlingseffekten är under alla förhållanden liten. Detta leder

⁹ Se Hultkrantz & Nordström [1995].

till slutsatsen att den extra välfärdseffekt som kan åstadkommas genom att använda medel från miljöbeskattningen till att (enhetligt) sänka arbetsmarknadsrelaterade skatter är begränsad. Empiriska resultat ger dessutom stöd för hypotesen att arbetsutbud och arbetskraftsefterfrågan inte är särskilt lönekänsliga. Teorin för optimal beskattning säger oss att skatter på arbete därför borde vara relativt höga. Detta är viktiga skäl som talar för att skatteväxlingar inte kan eller bör vara lösningen på arbetslöshetsproblemet. Däremot kan det vara möjligt att genomföra små begränsade reformer för grupper av tjänster där lönekänsligheten antagligen är hög, vilket ger sysselsättningsvinster och som också är motiverade ur optimal beskattningssynvinkel.

Referenser

- Oates, W E, [1991], "Pollution Charges as a Source of Public Revenues", *Discussion Paper No. QE92-05*, Resources for the Future, Washington D C.
- OECD [1990], *OECD Economic Outlook*, Paris, OECD.
- Parry, I W H, [1995], "Pollution Taxes and Revenue Recycling", *Journal of Environmental Economics and Management*.
- Pearce, D W, [1991], "The Role of Carbon Taxes in Adjusting to Global Warming", *Economic Journal* 101, s 938-948.
- Wikström, M, [1996], "Skatter, löner och sysselsättning – en kunskapsöversikt, i Expert-rapporter från Skatteväxlingskommittén, SOU 1996:117.
- Bovenberg, A L & Goulder, L H, [1994], "Integrating Environmental and Distortionary Taxes: General Equilibrium Analyses", stencil.
- Bovenberg, A L & de Mooij, R A, [1994], "Environmental Levies and Distortionary Taxation", *American Economic Review* 94(4), s 1085-1089.
- Bovenberg, A L & van der Ploeg, F, [1994], "Environmental Policy, Public Finance and the Labour Market in a Second-best World", *Journal of Public Economics* 55, s 349-390.
- Feldstein, M, [1995], "The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act", *Journal of Political Economy* 103(3), s 551-572.
- Goulder, L, [1994], "Environmental Taxation and the Double Dividend: A Reader's Guide", stencil.
- Holmlund, B, [1990], *Svensk lönebildning – teori, empiri och politik*, Bilaga 24 till Långtidsutredningen 1990, Allmänna förlaget.
- Hultkrantz, L & Nordström, J, [1995], "Efterfrågan på enkla tjänster", *Ekonomisk Debatt*, årg 23, nr 7, s 523-536.
- Lindsay, L B, [1987], "Individual Tax Payer Response to Tax Cuts: 1982-1984: With Implications for the Revenue Maximizing Tax Rates", *Journal of Public Economics* 33, s 173-206.